

Oponentský posudek

Lukáčová, Dana. *Emigrace z Československa – jak učit o tomto tématu*. Diplomová práce.

Praha: Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta, 2022, 113 s.

Vedoucí práce: PhDr. Salim Murad, Ph.D.

Oponent: PhDr. ThDr. Mgr. Noemi Bravená, Th.D., Ph.D.

1. Téma, metoda a obsah

Předložená diplomová práce na pomezí dějin a pedagogiky se věnuje velmi aktuálnímu tématu migrace v Československu po roce 1948. Téma je obohaceno o edukaci historií na příkladu konkrétní osobnosti římskokatolické církve za pomoci inovativních přístupů.

Práce je rozdělena do dvou celků – na teoretickou a praktickou část. V úvodu není vydefinována metodologie a stanoveny cíle práce, je zmíněna obsahová náplň. V praktické části jsou použity metody výuky, nikoliv definována metodologie praktické části jako takové.

Teoretická část je přehledně členěna do tří podkapitol. V první podkapitole s názvem „Vysvětlení pojmů (1.1.) se studentka věnuje pojmům jako „imigrace“, „imigrant“, „legální migrace“, „mezinárodní ochrana“ apod. (s. 7–8) a uvádí tak čtenáře do základních pojmů své práce. V podkapitole s názvem „Vývoj uprchlictví po únoru 1948“ (1.2.) studentka přibližuje základní mezníky mezi lety 1948–1989, které měly vliv na emigraci, a to zejména s ohledem na církevní angažmá a příslušnost jednotlivců (1.2.1.), následuje problematika systematického potlačování vlivu církví s konkrétními odkazy na osudy jednotlivců (např. arcibiskupa pražského Josefa Berana aj.). Je také zmíněno konkrétní omezování vlivu církví (1.2.2., 1.2.3.). Studentka tak krátce a stručně uvádí čtenáře do vztahu státu a církví na území Československa. Ve třetí podkapitole (1.3.) studentka přehledně uvádí důvody útěku (s. 20) i některé příklady zapojení se emigrantů do aktivit v zahraničí. Jsou vedeny některé statistiky migračních ztrát z let 1948–1990 (s. 24) a poté statistiky k aktuálním migračním tokům z webového odkazu organizace Člověk v tísni (odkazy v práci uvedené jsou již nefunkční a odkazují na jiné statistické údaje, nicméně studentka uvádí i datum citovaného zdroje). Následují další převzaté definice (rozdíl mezi „migrantem“, „uprchlíkem“ a „osobou s doplňkovou ochranou“, s. 27) a grafy vztahující se k žadatelům o azyl v zemích EU (s. 28–31). Závěry teoretické části, které by vedly ke zdůvodnění zařazení praktické části, chybí.

Praktická část je členěna do 6-ti podkapitol a tvoří tak více než polovinu textu celé práce. Nejdříve studentka vybírá stávající výukové programy a metodiky různých organizací vztahujících se k dané tématice, které představuje (např. od organizací Člověk v tísni, Meta, s. 32–48). Studentka navrhla a realizovala vlastní výukový materiál na téma významné osobnosti katolické teologie, kněze Karla Skalického. Jedná se spíše o dílčí sondu byť má praktická část premisu designu akčního výzkumu, který ale není metodologicky popsán. Těžiště je v návržení výukové lekce, odzkoušení v konkrétní třídě a vlastní krátké reflexi – tj. spíše zhodnocení výukové lekce, studentka na závěry z teoretické části práce neodkazuje.

Reflexe zařazená za odzkoušenou lekcí (s. 112) má charakter závěru a naopak závěr magisterské práce (s. 69) je osobní úvahou nad přínosem tématu a ne závěrem – chybí zhodnocení toho, k čemu jednotlivé kapitoly magisterské práce přispěly.

Studentka je zkušenou pedagožkou, cíle výukové lekce jsou stanoveny reálně, miskoncepce u takto těžkého tématu jsou v pořádku (viz „reflexe odučené hodiny“, s. 67). Z textu magisterské práce není jasný vzorek (v příloze je zmíněn 8. ročník), tj. o jaký počet dětí (chlapců/ dívek) a v jakém věkovém vymezení se jednalo? Šlo o vlastní třídu pedagožky? Kdy byla zařazena beseda – bezprostředně po lekci, na druhý den, další týden? Co bylo přesně vyjasňováno v rámci besedy, tj. zřejmě se jednalo o rozhovor mezi učitelem a žáky, jaký měla beseda charakter (skupinový rozhovor, dotaz-odpověď apod.). Celkově lze souznít s tím, že rozvoj kritického myšlení ve smyslu kritického přístupu k textům a historickým souvislostem byl touto lekcí do určité míry naplněn. Emigrace z Československa z důvodu víry a církevní příslušnosti je natolik komplexním tématem, že ani nemůže být takto žákům jako celek v jedné lekci předán, ale může dojít u nich ke zcitlivění pro toto téma. Konkrétní životní příběh je dobrou volbou pro edukaci historií (byť o pedagogickém významu tohoto přístupu v práci zmínka není).

2. Formální úprava práce

Práce má v hrubých rysech jednotnou úpravu, je přehledně členěná, obsahuje 113 stran, včetně 25 příloh. Seznam obsahuje 20 tištěných zdrojů a 38 elektronických zdrojů.

Práce obsahuje nesrovnalosti v pozn. pod čarou – většinou je uvedena zkratka pro stranu „s.“ (někdy „str.“ – pozn. 15, 43), některé odkazy pod čarou jsou zakončeny tečkou, jiné nikoliv (pozn. 15, 17, 20, 25, 26, el. zdroje).

Úprava textu je méně přesná, než je zvykem v teologických oborech (např. odkaz na zdroj před citovaným textem, nerozlišování citace a parafráze). Autorka v teoretické části používá uvozovací znaménka na některých stranách, v praktické části v podstatě vůbec byt' přejímá celé texty, a proto je orientace v textu magisterské práce poněkud nesnadná. U el. zdrojů neuvádí autorka číslování i přesto, že daný soubor číslování má (např. ŠVP a didaktické metodiky a příručky). Oponent tak musí zjišťovat odkud a co bylo zkopírováno a v jakém rozsahu, tj. autorka neuvádí čtenáře kontinuálně textem, který by jasně ukázal, co odkud čerpá a proč. Odkazy jsou přiznané, ale jedná se dle mého názoru o nedůslednou práci s textem, který v době, kdy studentka psala bakalářskou práci, byl přípustný, ale v posledních pěti letech se citační úzus zpřísnil a má být důsledně rozlišeno, co je text studentky, parafrázovaný text a citovaný text. Přesná citace a upravená citace tak autorce splývá, tj. do autorského textu někoho jiného v podstatě wpisuje výplňková slova, a tím mění i originální text. To ale z poznámky pod čarou zřejmé není. Zpracování textu má prohršky proti ČSN ISO 690 (např. chybí hlavní díla v kurzivě, velká písmena u příjmení autora) i citačnímu úzu APA, které jsou nejčastěji používány v oblasti pedagogických věd, do které studovaný obor studentky na HTF UK spadá. **Podle jaké normy jsou citace a odkazy na citovanou literaturu zpracovány?**

3. Otázky a celkové hodnocení

Téma je aktuální, struktura práce je adekvátní a přehledná, nicméně zpracování práce odpovídá podle mého názoru spíše bakalářské práci.

Studentka v celé práci kopíruje texty z uvedených zdrojů, ale nereflektuje je, čtenář místy neví, proč jsou dané texty zařazeny (nadpis nelze považovat za vysvětlení a důvod zařazení určité textové pasáže), proč jsou určité pasáže ukončeny bez dalšího komentáře.

Např. na s. 51–52 v podkapitole s názvem „2.3. O škole, kde bude realizovaná výuková lekce“ studentka od textu „občanská a rodinná výchova....které souvisejí....“ doslovně cituje ŠVP ze ZŠ a MŠ Bez hranic (ŠVP, s. 264) a přesně s koncem textu v ŠVP ukončí i text

v magisterské práci. Na tomto místě se nabízí i další otázka, proč necituje autorka RVP ZV jakožto nadřazený dokument ŠVP?

Celkově práce působí jako dvě separátní témata, tj. chybí reflektované přemostění mezi teoretickou a praktickou částí. Teoretická část končí v podstatě grafy a diagramy, které nejsou komentovány s ohledem na název tématu magisterské práce, které je složeno z historické i pedagogické premisy. V praktické části jsou sice představeny jednotlivé programy k tématu uprchlictví (není vysvětleno, proč jsou některá témata upřednostněna – např. La Ngonpo (s. 36); Citróny (s. 39), Co znamená opustit domov (s. 41), ale čtenář si má sám domyslet, že z příběhů křesťanů v daném časovém úseku našich dějin edukačně není zpracováno téměř nic a že to je ten důvod, proč si výukovou lekci autorka takto sestavila.

Otázky k obsahu:

1. Proč jste si vybrala osobnost Mons. prof. Karla Skalického? Nezvažovala jste osobní rozhovor s K. Skalickým nebo s jeho nejbližšími spolupracovníky?
2. V příloze Vaší práce máte žákovské práce – co jste se ze záznamů žáků k jednotlivým „andělům“ Karla Skalického dozvěděla? Proč některé informace zapisovali podle Vás žáci chybně (s. 67), tj. jaké limity co do pochopení tématu má Vaše lekce?

Práce je aktuální a přínosná, nicméně formální zpracování textu, jakož i obsahové návaznosti jednotlivých částí celkově zpracování tématu oslabují. K edukaci historií, která má být těžištěm, není zmíněn žádný přístup, důraz je položen na programech s migrační problematikou, což je přemostěním logickým, ale tematickým, nikoliv nábožensko-pedagogickým – tím je následování Krista těmi, kteří svou víru prokázali navzdory politickému systému. Obsahové hledisko je ale pro mne méně závažné než hledisko formální, a proto navrhuji hodnocení dobře (3).

V Praze dne 13. června 2022

ThDr. PhDr. Mgr. Noemi Bravená, Th.D., Ph.D.